

Ett Dalarna för alla - inte bara några få

Ett Dalarna för oss alla

I Region Dalarna arbetar vi för ett jämlikt samhälle med en jämlik hälsa. Varje politiskt förslag skall ha som mål att utplåna klass- och hälsoklyftor. Hälsa är ett bredare begrepp än frånvaro av sjukdom och det är behoven, inte efterfrågan som skall vara styrande i alla prioriteringar.

Vänsterpartiet är ett socialistiskt och feministiskt parti på ekologisk grund. Vår politik tar alltid avstamp i detta.

Vi vill förverkliga ett samhälle grundat på demokrati, jämlikhet och solidaritet. Vi vill ha ett samhälle befriat från klass- köns- etniskt och åldersrelaterat förtryck. Ett rättvist och ekologiskt hållbart samhälle där kvinnor och män har samma rättigheter och möjligheter.

Regionpolitiken omfattar stora delar av vår vardag. Varje dag sker många tusen händelser som alla bygger på att regionens verksamheter fungerar. Någon får uppleva sitt livs lyckligaste ögonblick på kvinnokliniken (varje dag föds i genomsnitt nio barn i Dalarna), en annan sitter och läser tidningen i bussen på väg till jobbet (27 000 resor görs i genomsnitt dagligen med Dalatrafik).

8 600 människor har Region Dalarna som arbetsplats. Falu lasarett är Dalarnas största arbetsplats med ca 3 600 anställda.

Covid19

Den pågående pandemin har tydliggjort de svårigheter som fragmentiseringen av hälso- och sjukvården skapat. Region Dalarna har få privata vårdcentraler och ett minimum av privata vårdaktörer och pandemins verkningar har därför organisatoriskt blivit mer hanterliga.

Pandemin har dock inneburit stora påfrestningar för vårdpersonalen som har fått arbeta under stor press både fysiskt och psykiskt. Men pandemin har också visat upp den solidaritet och omställningsförmåga som finns bland hälso- och sjukvårdens personal.

Pandemin är inte över och personalen är sliten. Under nästa år finns dessutom en vårdskuld som skall arbetas av. Vänsterpartiet har därför motionerat om att medel ur Resultatutjämningsreserven (RUR) skall avsättas för personalbefrämjande åtgärder som extra ledigheter, utbildning mm. Vad och vilka som skall omfattas av dessa anser vi att fack och arbetsgivare gemensamt skall komma överens om.

Regionplanens struktur

Vår politiska strategi utgår alltid från våra grundläggande värderingar.

Region Dalarna är inte en isolerad del i samhället. Därför kommer Vänsterpartiets regionplan ibland att beröra delar som även är kommunala eller nationella frågor. Vi återkopplar dock alltid till den regionala dagordningen och våra förslag handlar om hur vi ska kunna påverka regionens politik.

Innehåll

Vänsterpartiets prioriteringar 2022	sid 3	Bra villkor på jobbet	sid 13
Motverka privatiseringar	sid 5	Regional utveckling	sid 14
Hälso- och sjukvård	sid 6	Kollektivtrafik	sid 15
Barn och unga	sid 7	Hållbarhet, klimat	sid 17
Psykiatrin	sid 7	Kultur och bildning	sid 17
God hälso- och sjukvård för människor med funktionsnedsättning	sid 8	Utbildning och arbete	sid 18
God och jämlik beroendevård	sid 8	Infrastruktur	sid 18
Läkemedel och apotek	sid 9	Bygg bostäder i hela länet	sid 19
Folkhälsa	sid 9	Inflytande och mångfald	sid 19
Tandvård för hela Dalarna	sid 10	Små företag på landsbygd	sid 20
Patientnämnd	sid 11	Lokala banker	sid 20
Regionservice	sid 11	Mat och jordbruk i Dalarna	sid 21
Fastigheter	sid 12	Skogens många värden	sid 21
Digitalisering	sid 12	Satsa på turismen	sid 22
		Vision år 2026	sid 23
		Budget 2022 - 2024	sid 24

Foto: Markus Kummu

Vänsterpartiets prioriteringar 2022

Hälsa- och sjukvård

I Vänsterpartiets budget för 2022 vill vi förstärka och konsolidera verksamheterna inom Hälsa- och sjukvården. Vi lägger därför 135 miljoner kr extra direkt till HSN (Hälsa- och sjukvårdsnämnden) i stället för att som Dalasamverkan gömma undan pengarna i finansförvaltningen. HSN har ansvaret för sjukvården och bör då också vara ansvarig för de finansiella resurser som är avsatta för länets sjukvård.

Vi avsätter 111 miljoner kr för förbättrad vård och ökad tillgänglighet.

Barn- och ungdomspsykiatri, BUP

BUP ska bedrivas i egen regi. Vi motsätter oss att flytta 86 miljoner kr från Barn- och ungdomspsykiatri (BUP) till Hälsoval då medel till BUP splittras upp mellan privata vårdgivare och vår egen verksamhet. Vi återför dessa medel till hälso- och sjukvårdens budget för att där oavkortat gå till vår egen Barn- och ungdomspsykiatri.

Vi förstärker BUP ytterligare med 10 miljoner kr för att skapa

möjligheter för verksamheten att anställa ytterligare personal och kunna erbjuda en god utredning och behandling till barn och ungdomar.

Försök med 6 tim arbetsdag

Vänsterpartiet har länge drivit frågan om förkortad arbetstid och vi ser att det nu är ett gyllene tillfälle att prova detta. Personalen är trött och skulle må väl av att få mer tid för vila och rekreation. En utvilad personal kan också innebära att produktionen kan ökas.

Vi avsätter 7 miljoner kr för att under 2022 kunna göra ett försök med 6-timmars arbetsdag på tex dagkirurgin i Falun. Som exempel kan nämnas att Vänsterpartiet och Moderaterna i Värmland kommit överens om att genomföra 6-timmars arbetsdag på försök. Dalarna borde inte vara sämre.

Satsning på undersköterskor

Vänsterpartiet vill under 2022 göra ytterligare satsningar på personal och avsätter 3 miljoner kr till utbildning för underskö-

terskor till specialistundersköterskor.

Det finns ingen formaliserad utbildning för det utan utbildningen måste formas inom den specialitet där undersköterska arbetar.

Sådan fortbildning har genomförts på några kliniker med gott resultat och ger en möjlighet att som undersköterska få förkovra sig inom sitt yrke. Vi avsätter även 1 miljon kr för lönesatsning efter genomförd utbildning.

Digitala Hälsorum

Tillgänglighet till den nära vården är viktig för alla och särskilt äldre personer på landsbygden känner ofta att vården är för långt bort. Vi vill därför snabba på utvecklingen av digitala Hälsorum i de kommuner som ligger långt från den fysiska vårdcentralen.

I det digitala Hälsorummet kan det finnas möjlighet att mäta blodtryck, ta enklare blodprov och ha en digital kontakt med vårdcentralen. Vi satsar i vår budget 3 miljoner kr för att snabbare få fler enheter på plats.

Tandvård i hela länet

En god och nära tandvård är också viktig för länets invånare. En god tandhälsa har alltmer blivit en klassfråga och då duger det inte att göra som Dalasamverkan och stänga ner små tandvårdskliniker på mindre orter.

Vi väljer att göra offensiva satsningar för att rekrytera personal så att även mindre kliniker kan hållas öppna och därmed erbjuda service till människor utanför de större orterna.

För att underlätta rekrytering avsätter vi 3,8 miljoner kr för avskrivning av studielån till 5 tandläkare och 5 tandhygienister som är beredda att arbeta på mindre kliniker.

Folkhälsosatsningar

Vikten av en god folkhälsa och behovet av kunskap om hälsa och sjukdomar har visat sig med all önskvärd tydlighet under det senaste årets pandemi.

Som vanligt drabbar sjukdomar i högre grad dem med låg utbildning och sämre ekonomi. Regionens ansvar måste då vara att ge all stöttning och kunskap som är möjlig för att utjämna hälsoskillnader. Vårdcentralerna har ett uppdrag att erbjuda hälsosamtal till personer över 50 år. Det har inte varit möjligt att i det läge som varit satsa i på detta i den utsträckning som behövs. Vänsterpartiet anser att hälsosamtal är en viktig del i att stötta och uppmärksamma människor på hälsoproblem och sjukdomar men enligt vår bedömning är det inte tillräckligt att börja med detta först vid 50 års ålder. Goda vanor måste grundläggas tidigare i livet. Vänsterpartiet satsar därför 12,5 miljoner kr till vårdcentralerna för att de ska kunna utöka sin personal och klara av att erbjuda alla personer listade på vårdcentralen hälsosamtal.

I samma andas barn satsar vi också 1,5 miljoner kr för att kunna ge ut hushållstidningen 1177 till alla hushåll. Det är en tidning som ges ut 4 gånger per år och som innehåller information och kunskap om relevant hälso och sjukvård.

Vi föreslår också att personer över 65 år skall erbjudas gratis vaccin mot pneumokocker. Vi menar att man på så sätt

”Så länge det finns möjlighet att göra privata vinster på våra skattemedel så kommer vi att säga nej till privata aktörers etableringar inom det offentliga.”

kan undvika lunginflammation som sätter ner motståndskraft hos äldre personer. Vi avsätter 1 miljon kr för det ändamålet. Medel som vi väljer att prioritera till våra äldre medborgare i stället för att som Dalasamverkan lägga det på nystartsbidrag till privata vårdcentraler.

Kulturlivet

Det kommer att ta tid för kulturlivet att återhämta sig efter pandemin. Därför föreslår vi extra medel, 3 miljoner kr, för kulturlivet år 2022. På så sätt skapar vi goda förutsättningar för arrangörer, konstutövare och publik att återstarta Dalarnas rika kulturliv.

Fontänhus

Vi väljer också att satsa ytterligare 1,5 miljoner kr på Fontänhus. Fontänhusens modell är en psykosocialt arbetsinriktad rehabilitering som stödjer människor som lever med psykisk ohälsa och som är på väg mot återhämtning. Grundtanken är att ta tillvara och utveckla människors friska sidor genom arbete och gemenskap.

Kollektivtrafik

När det gäller kollektivtrafiken är vår åsikt att det bör vara så lätt och lockande som möjligt att välja att åka kollektivt istället för att ta bilen. Vi har därför lagt en motion om att regionen bör starta ett försök enligt den modell som man har i Wien. Vi vill erbjuda våra resenärer ett årskort som kostar en tia om dagen. För att komma igång med försöket avsätter vi 1 miljon kr.

Vi vill också underlätta för ungdomar genom att göra sommarlovskorten avgiftsfria och till det lägger vi 3 miljoner kr.

För de personer som åker färdtjänst och bor i gränstrakterna mot andra regioner anser vi att man inte skall försvåra deras tillvaro ytterligare utan avsätter 1,5 miljoner kr för att möjliggöra att åka 3 mil utanför länsgränsen utan ytterligare kostnad.

Den regionala utvecklingen är av största betydelse för att vi ska kunna ha en god utveckling i hela länet. Vid bildandet av Region Dalarna gick också en del av ansvaret för kunskapsutvecklingen och stödet till länet över till Regionen. Den regionala utvecklingsenheten är liten och har ett stort uppdrag. Vår bedömning är att det behövs en förstärkning och vi väljer att för 2022 lägga ytterligare 2 miljoner kr till regional utveckling.

Motverka privatiseringar - jämlik sjukvård

Prioriterade mål:

Så länge det finns möjlighet att göra privata vinster på våra skattemedel så kommer vi att säga nej till privata aktörers etableringar inom det offentliga.

Vänsterpartiet anser precis som en överväldigande majoritet av befolkningen att sjukvård ska bedrivas utan vinstintressen.

Marknadskrafternas intåg i den svenska hälso- och sjukvården har lett till att privata vårdgivare kan tjäna stora pengar i princip utan reglering.

Ojämligheten i hälsa ökar kraftigt i vårt land på grund av reformer som öppnat upp för privatiseringar. En av de reformer som tydligt bidragit till den ökade ojämlikheten är LOV, lagen om valfrihet. Den innebär att läkare och andra yrkesgrupper kan öppna en vårdcentral på orter där det är ekonomiskt lönsamt för ägaren.

Det sker i regel i tätbefolkade orter, inte på landsbygden. Ekonomiska incitamentet får styra på bekostnad av vårdbehovet. Resultatet har enligt Riksrevisionen blivit friska som söker mer vård och bäst effekt för den som har pengar.

I Dalarna har vi 24 offentligt bedrivna vårdcentraler, varav en är digital. Vi har i dagsläget fem privat bedrivna vårdcentraler. De personalägda vårdcentraler som bedriver vård av god kvalitet säljs många gånger vidare till riskkapitalbolag och stora vårdkoncerner. Aktieägare kräver vinstutdelning och det offentliga saknar insyn i vart pengarna tar vägen. Privatisering av sjukvård och apotek har gjort att regioner och stat förlorat kontroll och möjlighet att styra utbudet av tjänster till de platser där det bäst behövs. Det missgynnar landsbygden eftersom de största vinsterna finns att hämta i tätorter.

Bemanningsföretag som med stor vinstmarginal erbjuder stafettläkare till sjukvården urholkar regionens ekonomi. Att vara beroende av bemanningsbolag är en dyr och dålig lösning på vårdens bemanningsproblem och innebär också en sämre kontinuitet för patienterna. Bemanningsproblemen bör istället lösas med goda löner och bra arbetsvillkor för den i regionen anställda personalen.

Vänsterpartiet vill:

- **Stoppa privatiseringen av Barn- och Ungdomspsykiatri (BUP).**
- **Behålla det breda utbudskravet i regionens hälsoavtal.**
- **Fortsätta att utveckla den digitala vårdcentralen för att motverka att medel rinner ut ur länet till de privata nätläkarbolagen.**
- **Satsa på arbetsmiljön för den befintliga personalen och avveckla stafettberoendet.**

Foto: Markus Kummu

Vänsterpartiet ser med oro på den borgerliga majoritetens iver att införa fler privatiseringar i länet. Antalet privata sjukvårdsförsäkringar har ökat kraftigt de senaste åren. Det innebär att vi får en tudelad sjukvård där de som kan betala får gå före i kön.

Vision: År 2026 är experimentet med privatisering av sjukvården avslutat likaså bemanningsbolagens möjlighet att tjäna pengar på det offentliga systemet. All sjukvård bedrivs utan vinstintresse. Lagen om valfrihet (LOV) är avskaffad. Möjligheten för vårdbolag att sälja tjänster till privata sjukförsäkringar och den offentliga vården är avskaffad.

Hälso- och sjukvård

Prioriterade mål:

Primärvårdens andel av den totala sjukvårdsbudgeten skall öka över tid.

Fortsätta att utveckla och stärka den nära vården.

Bygga ut den egna digitala vårdcentralen för att motverka att skattemedel rinner ut ur länet till de privata alternativen.

Måluppfyllelsen inom vårdgarantin för specialistvården ska förbättras för att minska köpt vård.

Alla sjukhus ska ha en beläggningsgrad på högst 90 procent för att uppnå bättre vårdkvalité och arbetsmiljö.

Vänsterpartiets hälso- och sjukvårdspolitik har som mål att minska hälsoklyftorna i befolkningen. Det bästa sättet att bedriva sjukvård som är lika för alla är genom ett skattefinansierat system fritt från kommersiella intressen.

En jämlik och högkvalitativ hälso- och sjukvård är en grundsten i välfärdssamhället.

Vi ser idag att ohälsan är större bland fattiga än bland rika. Ohälsan är även större i landsbygd än i tätort.

Dalarna är ett stort län och avstånd innebär utmaningar men oavsett var man bor i länet så skall man ha rätt till en god vård. Den vård man behöver ofta skall finnas nära och den vård man behöver mer sällan ska hålla en hög kvalité och kan innebära längre resor.

Hälso och sjukvården ska bidra till en mer jämlik hälsa i samhället genom ett aktivt förebyggande arbete. För dem som har sämst förutsättningar att följa behandlingsråd eller ta hand om sin hälsa behövs samordnade insatser som ger stöd.

Alla vårdcentraler skall ha ett brett uppdrag och kunna erbjuda såväl sjukvård som rehabilitering.

Genom att öka primärvårdens resurser och förstärka den nära vården kommer fler människor att kunna få vård tidigare innan de hunnit bli så sjuka att de behöver sjukhusvård.

Äldre med kroniska sjukdomar som har ett stort behov av vård har många gånger svårt att ta sig till vårdcentralen. De mobila teamen är därför en förutsättning för att man på ett säkert sätt ska kunna bo kvar i sitt hem.

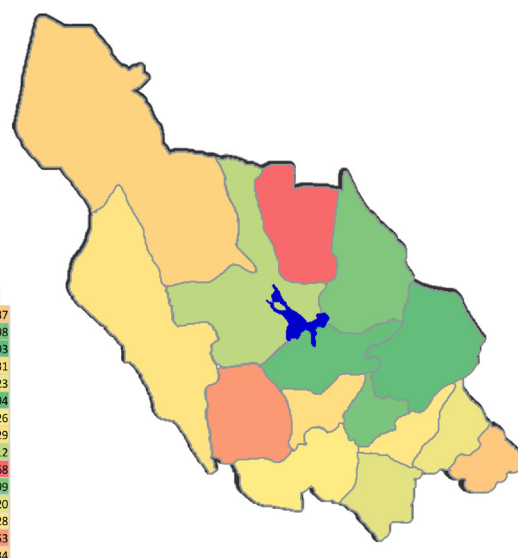
I de kommundelar där det är lång väg till vårdcentralen kan digitala hälsorum inrättas. Där kan invånarna på hemmaplan, istället för att de åker till vårdcentralen testa exempelvis blodtryck, blodvärden och blodsocker.

Länets två akutsjukhus borgar för att länets invånare skall få en god specialistvård av hög kvalité.

Personalsituationen med en ständig brist på specialistsjuksköterskor gör att vårdplatser hålls stängda. Köerna till operation blir oacceptabelt långa och personalen får en

alltför betungande arbetsituation. Det krävs krafttag för att skapa en hållbar arbetsmiljö för personalen och för att undvika att personal slutar. Kortare arbetstid och arbetstidsmodeller som erbjuder tid för vila och återhämtning kan stoppa tappet av kvalificerad personal och underlätta för rekrytering av ny personal. Dessa åtgärder leder även till en höjd patientsäkerhet.

Vision: År 2026 har alla människor i Dalarna samma möjlighet till bra sjukvård och skillnaden i medellivslängd har minskat och livslängden för alla har ökat.

Antal patienter i länet per tusen invånare med fler än tre kroniska sjukdomar. Karta: Region Dalarna.

De mindre sjukhusen i Dalarna bedriver en viktig verksamhet som skapar trygghet för befolkningen och vidgar kapaciteten för vården. I projektet nya nära vården spelar de lokala sjukhusen en viktig roll.

Digitaliseringen som pågår inom hälso- och sjukvården innebär stora möjligheter för en bättre och snabbare kommunikation mellan patienterna och vårdgivaren. Fungerande IT-system, monitorering, självscreening och höjd tillgänglighet kan innebära höjd vårdkvalité.

Digitaliseringen kan också riktas till att stärka det förebyggande arbetet och erbjuda både trygghet, kontinuitet och tillgänglighet.

Vänsterpartiet vill:

- **Införa digitala hälsorum i flera av de kommuner där avståndet till vårdcentralen är långt.**
- **Kunna erbjuda digital rehab till de patienter som behöver rehabresurser.**
- **Fortsätta arbetet inom specialistvården att kunna ordna återbesök digitalt.**
- **Fortsätta utbyggnaden av mobila team i samverkan med kommunerna . Detta kan också avlasta akutmottagningarna och minska på köerna för dem som behöver akutmottagningens resurser.**
- **Vårdcentralerna ska ha längre öppettider.**

Barn och unga

Prioriterade mål:

Vänsterpartiet vill se en kraftfull satsning på Barn- och ungdomspsykiatri (BUP) för att kunna kapa köer till utredning och frigöra resurser för behandling.

Den psykiska ohälsan ökar bland barn och unga. Samtidigt visar all forskning att tidiga insatser är viktigt. Det krävs även en bättre samordning av samhällets insatser för att ge ett så gott stöd som möjligt.

Barnhälsovården i Sverige når i stort sett alla barn i befolkningen. Denna resurs är därför ovärderlig när det gäller att ge ett tidigt stöd till barn och familjer. Men vi kan se att hälsoklyftorna ökat mellan olika socioekonomiska grupper. Ökade hälsoklyftor gör att många barn och unga riskerar att hamna efter i utvecklingen. Det är ett misslyckande för sam-

hället och en ojämlikhet som vi inte kan acceptera.

Unga med psykisk ohälsa eller risk för att utveckla detta har många gånger kontakt med olika instanser i samhället utan att dessa samordnar sig.

Vi anser att det krävs en bättre samordning och att regionen bör ta ansvaret för det. Vi föreslår därför att ungdomsmottagningarna samordnas med kommunernas elevhälsa till Ungdomscentraler där ungdomar kan få ett samordnat stöd.

Vänsterpartiet vill:

- **Stoppa privatiseringen av BUP.**
- **Starta ungdomscentraler i alla kommuner.**
- **Ge BUP de ekonomiska resurser som behövs för att öka kvalitét och bemanning.**

Vision: År 2026 är kön till BUP avskaffad.

Psykiatrin

Prioriterade mål:

Vänsterpartiet vill se en kraftfull satsning på psykiatrin samt stärka samordningen med länets kommuner.

Det ojämlika samhället med ökande klyftor slår hårdast mot de redan utsatta. Den psykiska ohälsan ökar och sociala orsaker är ofta grunden till att människor mår allt sämre. Psykisk

ohälsa orsakar stort lidande hos den drabbade och anhöriga och är nu den vanligaste orsaken till sjukskrivningar. Vi ser en alldeles för stor ökning av psykisk ohälsa hos unga kvinnor samt nyanlända och transpersoner.

Ingångarna till psykiatrin skall vara enkla. Vårdcentralerna har en viktig roll i att fånga upp människor med psykisk ohälsa på ett tidigt stadium. Fler integrerade mottagningar med både psykiatri, primärvård och kommuner behöver

skapas. Varje patient inom psykiatrin ska ha en samordnad individuell vårdplan som formulerats i samråd med patienten, anhöriga och kommun och som utgår från patientens hela livssituation.

Psykiatrin skall sträva efter att patienten skall ha en fast läkarkontakt.

I gruppen med allvarlig psykisk sjukdom finns en förhöjd dödlighet i sjukdomar som inte är direkt relaterade till den psykiska gundsjukdomen utan som handlar om att personernas fysiska symptom inte alltid uppfattas av hälso- och sjukvården. Hälso- och sjukvården måste bli bättre på att uppmärksamma även kroppslig ohälsa hos personer med psykiatriska sjukdomar genom att erbjuda regelbundna hälsoundersökningar för dem som lider av långvarig psykisk sjukdom eller ohälsa.

Vision: År 2026 är den psykiatriska öppenvården väl utbyggd i länet och personer med psykisk ohälsa erbjuds regelbundna hälsokontroller.

God hälso- och sjukvård för människor med funktionsnedsättning

Människor med funktionsnedsättning har en särskilt utsatt livssituation. De förvärvsarbetar i mindre utsträckning, utsätts oftare för kränkningar eller hot. De har också många gånger svårt att få tillgång till den ordinarie hälso- och sjukvården.

Kunskap kring olika funktionsnedsättningar måste finnas hos regionens personal för att personerna skall få en god vård och ett gott bemötande.

Hälso- och sjukvården för vuxna personer med allvarliga medfödda funktionsnedsättningar måste stärkas. Habiliteringen måste få tillräckliga resurser för att kunna ge stöd och sprida kunskap för att förbättra omhändertagandet av denna grupp patienter i den ordinarie sjukvården.

Vänsterpartiet vill:

- **Öka tillgängligheten till Regionens lokaler både fysiskt och begreppsmässigt med god och bildstödsunderstödd skyltning.**

Vision: År 2026 erbjuds personer med funktionsnedsättning god tillgång till den ordinarie hälso- och sjukvården.

God och jämlik beroendevård

Beroendevården är en försummad del av hälso- och sjukvården, som behöver prioriteras högre.

Beroende av exempelvis alkohol och narkotika men också spel och är sjukdomar och ska inte stigmatisera den drabbade.

Kvinnor med allvarlig beroendeproblematik ska få stöd och vård på sina villkor. De är en grupp som i hög grad

utsätts för våld i nära relationer samt sexualiserat våld.

Samsjuklighet vid missbruk är vanligt, det vill säga att personen har fler sjukdomar än beroendeproblematiken. Vanligt är också att drabbas av ångestproblematik, depression eller annan psykisk ohälsa.

Behandling av problem ska kunna ske samtidigt och i samordnad form.

En effektiv missbruks- och beroendevård måste utgå från en helhetssyn på människan.

Vision: År 2026 har Region Dalarna landets bästa missbruks- och eftervård.

Läkemedel och apotek

Avregleringen av apoteken har inneburit nya utmaningar för såväl patienter som sjukvårdspersonal.

Apoteken lagerför i mindre utsträckning mediciner och erbjuder sig i stället att beställa hem vid behov. En åtgärd som oftast missgynnar landsbygden på grund av längre transporter.

Lokalisering av de nya apoteken har också huvudsakligen koncentrerats till tätorter där det nu finns ett överskott av apotek medan landsbygden snarast har mindre tillgång till apoteksservice. Detta blev extra tydligt när apoteket i Särna plötsligt stängdes på grund av personalbrist.

Med facit i hand ser vi nu att marknadslösningar inte räcker för att garantera tillgången till apoteksservice och därför föreslår Vänsterpartiet att apoteken återförstatligas för att kunna garantera en jämlik service för hela befolkningen.

Vision: År 2026 är apoteken förstatligade och finns tillgängliga i hela Dalarna.

Dalarnas befolkning behöver ha en väl fungerande tillgång till läkemedel i hela länet. Foto: Markus Kumm

Folkhälsa

Prioriterade mål:

Hälsa- och sjukvården ska bidra till minskade hälsoklyftor i befolkningen genom att stärka det hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbetet främst riktat till de som har störst behov.

Vänsterpartiet vill att papperstidningen 1177 Vårdguiden ska ges ut till länets samtliga invånare.

Öka användningen av FAR (fysisk aktivitet på recept).

Att stärka hälsa genom förebyggande arbete är minst lika viktigt som att behandla sjukdomar i arbetet för en mer jämlik hälsa, för en friskare befolkning. Fokus inom vården behöver breddas till att i större utsträckning vara förebyggande och hälsofrämjande. De grupper som idag är särskilt utsatta för ohälsa behöver prioriteras. Här spelar klass en viktig roll men även kön, etnicitet, funktionsnedsättning och HBTQ-identitet. Hälsofrämjande arbete inriktar sig inte enbart på att förbättra hälsan hos människor utan även på att skapa de villkor i omgivningen som krävs för att främja hälsa.

Ett sätt att nå samtliga invånare med relevant hälso- och sjukvårdsinformation är att ge ut 1177 Vårdguiden i pappers-

format. Exempel på andra åtgärder kan vara sommaraktiviteter för unga, hälsofrämjande samtal, mobila hälsoteam.

Vänsterpartiet vill:

- **Särskilt arbeta med hälsofrämjande åtgärder till utsatta grupper.**
- **Utöka hälsosamtal till fler ålderskategorier.**

Vision: År 2026 erbjuds alla medborgare hälsosamtal.

Tandvård för hela Dalarna

Prioriterade mål:

Att återöppna de tillfälligt stängda tandvårdsklinikerna.

Att satsa på den befintliga, offentliga tandvården.

Att behålla den nuvarande styrningen av tandvården i form av en tandvårdsnämnd.

Tänderna är en del av kroppen och tandhälsan har stor betydelse för den allmänna hälsan. Tandhälsan är en klassfråga och gapet mellan dem som har råd och dem som inte har råd växer för varje dag som går. Friska tänder är en investering för livet och god munhälsa skall inte vara en fråga för plånboken. Tillgång till tandvård ska finnas i hela Dalarna.

Grunden för en god tandhälsa läggs tidigt i livet. För det krävs ett långsiktigt förebyggande arbete från tidig ålder, med livslång uppföljning. Många äldre har problem med munhälsan. Äldre personer behöver ges kunskap om hur åldrande påverkar munhälsan och vilken rätt de har till tandvård. Samma information måste även ges till personal inom äldreomsorgen. Fungerande samverkan mellan Folk-

tandvården, primärvården och äldreomsorgen är viktigt. Därför ska tandvården i Dalarna fortsätta att vara Sverigeledande i munhälsobedömning för äldre.

Barn från socioekonomiskt svaga grupper rapporteras ha sämre tandhälsa än andra barn.

För att behålla en hög kvalitet och minska regionens sårbarhet så är det viktigt att verksamheten bedrivs i egen regi.

Vänsterpartiet vill:

- **Införa kraftigare högkostnadsskydd i tandvården. Förslaget innebär att alla kostnader över 2 000 kronor på ett år ska subventioneras fullt ut. Det är en del av Vänsterpartiets rikspolitik.**
- **Införa avskrivning av studiemedel för rekrytering av tandläkare och tandhygienister.**
- **Höja åldersgränsen för fri tandvård till 25 år.**
- **Fortsätta prioritera barn- och äldres tandvård.**
- **Fortsätta vara Sverigeledande i munhälsobedömning för äldre.**

Vision: År 2026 har Region Dalarna en folktandvård för alla oavsett klass och hemort, bedriven i offentlig regi och som en självklar del av högkostnadsskyddet.

Tillgång till tandvård ska finnas i hela Dalarna.

Foto: Markus Kummu

Patientnämnd

Patientnämnden hjälper boende, patienter och närstående att föra fram sina synpunkter och klagomål till vårdgivare och ser till att de blir besvarade.

Nämnden ska ge den information som boende, patienter och närstående kan behöva för att kunna ta tillvara sina intressen i vården.

Nämnden ska fortsätta sitt arbete med att öka telefontillgängligheten, göra djupanalyser samt nå ut i större utsträckning till unga.

Vänsterpartiet vill:

- **Patientnämnden behöver bli mer tillgänglig för hela länets befolkning.**

Regionservice

**Prioriterade mål:
För att behålla en hög kvalitet och minska regionens sårbarhet så är det viktigt att verksamheten bedrivs i egen regi.**

Regionservice ansvarar för den sjukvårdsnära servicen till regionens kärnverksamhet. Det innebär ansvar för att mat, städning, tvätt och transporter ska fungera i regionens verksamheter.

Vårdnära service (VNS) är ett arbetssätt som låter kompetent servicepersonal avlasta sjukhusens vårdpersonal genom att bedriva städ, tvätt, mathantering, transporter samt fylla på förråd på avdelningarna.

För att behålla en hög kvalitet och minska regionens sårbarhet så är det viktigt att verksamheten bedrivs i egen regi. Sårbarheten när det gäller service och varuförsörjning blev extra tydlig under 2019. Att vara beroende av privata aktörer som skall hantera distribution av livsviktigt sjukvårdsmaterial har visat sig undermåligt. Vänsterpartiet förordar en varuförsörjning i egen regi i samverkan med andra regioner.

Kost som serveras inom regionen ska hålla en hög kvalitet både när det gäller smak och påverkan på klimatet. Kosten är en viktig del av tillfrisknandet. Andelen klimatsmarta livsmedel ska öka. För att garantera den robusthet som krävs så förordar Vänsterpartiet två tillagningskök varav det ena bör finnas i Falun vid länets största sjukhus.

Tvätten kräver hög leveranssäkerhet. Vid inköp av textilier ska man sträva efter att köpa ekologiska textilier. En minskad vattenanvändning ska eftersträvas.

Städ ska fortsätta bedrivas i egen regi för att kunna vara

ledande i kvalitet. Det är viktigt att se över kemikalieanvändningen och hitta bättre alternativ.

Transporter både internt inom sjukhusen och externt mellan regionens olika enheter skall, när inte patientens hälsotillstånd kräver det utföras av servicepersonal och inte av sjukvårdspersonal.

Vänsterpartiet vill:

- **Att Region Dalarna ska vara en föregångare genom att använda klimatsmarta och närproducerade råvaror i de egna köken och inspirera till vegetariska alternativ.**
- **För att behålla en hög kvalitet och minska regionens sårbarhet så är det viktigt att verksamheten bedrivs i egen regi.**
- **Att det ska vara två produktionskök i länet, i Falun och Mora.**
- **Att succesivt införa VNS på alla avdelningar.**

Vision: År 2026 är regionens fordonsflotta fossilfri och andelen animalieprodukter i den kost regionen tillhandahåller har minskat.

Fastigheter

Vänsterpartiet anser att regionens verksamheter i huvudsak ska bedrivas i regionens egna fastigheter.

Regionens fastigheter skall vara funktionella, trivsamma och energieffektiva. Energi- och klimatsmarta lokaler ger en bättre miljö och ekonomi.

Regionens lokaler ska vara tillgängliga och bra att vistas i för både personal och medborgare. För att öka tillgängligheten för alla grupper skall särskild vikt läggas vid skyltning av lokaler.

Regionens fastigheter och den medicintekniska utrustningen ska utformas för att på bästa sätt kunna stödja en gemensam process för hälsa och sjukvård mellan patienter, deras anhöriga, vårdpersonal och andra aktörer i samhället.

Foto: Markus Kummu

Vision: År 2026 produceras solenergi på taken på alla regionens fastigheter där det är möjligt.

Digitalisering

**Prioriterade mål:
Utveckla och förbättra den digitala vårdcentralen.
Inrätta fler fullgoda digitala hälsorum.**

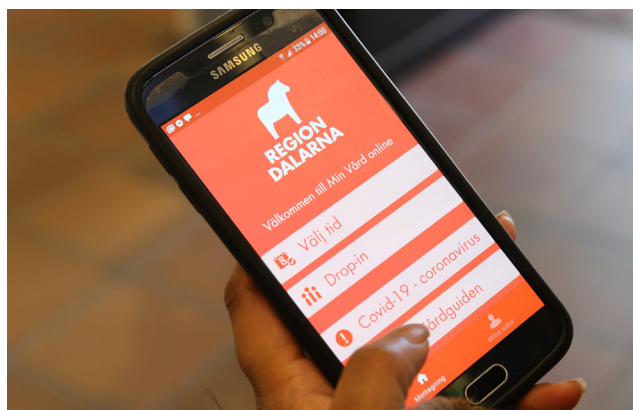
Regionens digitala invånartjänster ska vara pålitliga, säkra och lätta att använda. De ska förbättra tillgängligheten till regionens verksamheter.

Ett exempel på digital invånartjänst är den digitala vårdcentralen "Min vård" som startats. Ett annat är kognitiv beteendeterapi, KBT, på nätet.

För att underlätta för medborgarna måste det också finnas tillförlitliga digitala system för t.ex. digitala återbesök, rehabiliteringsuppföljning mm. Möjligheten att på ett enkelt sätt kunna kommunicera med en specialistklinik på ett av länets lasarett eller sin fysioterapeut på vårdcentralen är en del i att kunna erbjuda vård på lika villkor också i glesbygd. De digitala hälsorum som inrättas ska vara av fullgod kvalitet.

Det behöver även finnas alternativ till det digitala för den som behöver.

Vision: År 2026 har alla invånare som så önskar möjlighet att digitalt kommunicera med vården.

Region Dalarnas digitala vårdcentral Min Vård.
Foto: Markus Kummu

Personalen är Region Dalarnas viktigaste resurs.

Foto: Markus Kummu

Bra villkor på jobbet

Prioriterade mål:
Scheman med tid för återhämtning.
En väl utbyggd företagshälsovård.
Erbjuda vidareutbildning.
Att starta försök med 6 tim arbetsdag, 30 tim arbetsvecka på två enheter.

Kompetent och engagerad personal är en förutsättning för alla regionens verksamheter. I dagsläget har region Dalarna svårt att klara sin kompetensförsörjning och resultatet blir underbemanning eller beroende av bemanningsbolag.

Att kunna rekrytera och behålla kompetent personal är en av de viktigaste framtidsfrågorna. Det ställer stora krav på regionen som arbetsgivare. Det handlar lika mycket om att skapa goda förutsättningar för att den erfarna personalen ska stanna kvar som att lyckas rekrytera ny personal till bristyrken.

Regionen ska kunna erbjuda konkurrenskraftiga löner, goda arbetstider, möjlighet till fortbildning och arbetsplatser där det finns delaktighet och inflytande för alla yrkeskategorier.

Med det menar vi att inom varje arbetsplats i regionen, i hälso- och sjukvården, tandvården och service, ska varje anställd känna samhörighet och kamratskap.

Vid varje arbetsplats ska anställda få uttrycka sin uppfattning och bli lyssnad på. Vi behöver utveckla ett ledarskap och en arbetsplatsfilosofi som är demokratisk, genusmedveten, och icke-diskriminerande.

Regionen bör erbjuda ökad möjlighet till forskning genom att inrätta fler doktorandtjänster.

Inom hälso- och sjukvården ska regionen fortsätta erbjuda sjuksköterskor vidareutbildning med bibehållen lön och möjlighet till löneökning efter utbildningen.

Undersköterskornas roll växer i vården. Regionen ska kunna erbjuda vidareutbildning för undersköterskor till specialistundersköterskor. Rekryteringsarbetet för att bemanna länets vårdcentraler med fast personal behöver stärkas.

För att främja kompetensutvecklingen hos regionens personal bör mer medel avsättas för forskarutbildning. En viktig pusselbit för arbetsmiljön inom Folktandvården är ett fortsatt intensivt arbete med kompetensförsörjning och fortbildning.

Inom Service behöver arbetet med VNS, vårdnära service, fortsätta och ett fokus bör ligga på att minska sjuktal samt höja lägsta löner.

När regionen har tagit över kollektivtrafiken i egen regi så har vi möjlighet att förbättra arbetsförhållanden för busschaufförer samt för förare som arbetar inom färdtjänsten.

Företagshälsovård

En väl fungerande företagshälsovård är en viktig del i regionens personalvårdande arbete.

Region Dalarna är länets största arbetsgivare och behovet av en fungerande företagshälsovård är därför stort. Vänsterpartiet anser att regionen bör bygga upp en egen företagshälsovård i stället för att anlita externa krafter som måste upphandlas. En egen företagshälsovård skulle skapa en trygghet för medarbetarna i och med att det finns en resurs att tillgå när det behövs.

Vision: År 2026 har regionens anställda en god arbetsmiljö med 30 tim arbetsvecka.

Vänsterpartiet vill:

- **Att samtliga offentligtanställda ska få en arbetstidsförkortning. En kortare arbetstid kan bidra till att lösa många av de problem vi idag ser: sjuk-skrivningar, stress, brist på återhämtning och möjligheten att orka fram till pension-såldern. En möjlighet som idag är ojämnt fördelad. Att ha arbetstider som ger möjlighet till rekreation, umgänge med barn och familj och tid för återhämtning kan bidra till att uppnå dessa mål. Vänsterpartiet anser därför att det är hög tid att införa 6 timmars arbetsdag/30 timmars arbetsvecka för alla.**
- **Att alla anställda erbjuds möjlighet till fort-bildning.**
- **Att regionen inrättar fler doktorandtjänster.**

Regional utveckling

Prioriterade mål:

Dalarnas kommuner ska ha likvärdiga förut-sättningar att erbjuda sina medborgare bra välfärdstjänster och service.

Region Dalarnas arbete för att minska kli-matpåverkande utsläpp och miljöförstöring ska intensifieras i den takt som krävs för att klara våra åtaganden enligt Parisavtalet.

Regional utveckling handlar om att människor ska kunna bo och leva i hela Dalarna.

Dalarna är ett stort län och består till största delen av landsbygd. I länets 15 kommuner bor ca 281 000 personer.

Vår strategi bygger på jämlikhet, långsiktighet, håll-barhet, en utvecklad samverkan samt ett tydligt ansvar för staten att grundläggande samhällsservice finns tillgänglig i hela länet.

En grundförutsättning för en Orts eller ett områdes utveckling är en bra kommunal service. Det måste finnas en välfärd att lita på i hela Dalarna.

Landsbygdens olika förutsättningar behöver beaktas och invånarna måste ges möjligheten att utveckla sina specifika bygder så de kan påverka lokala och regionala utvecklingsfrågor. Politikens uppgift är att skapa förutsätt-ningar för detta.

Det måste finnas en välfärd att lita på i hela Dalarna.
Foto: Markus Kumm

Vision: År 2026 är Dalarna en ännu bättre plats att leva i och besöka. Ett län som präglas av öppenhet och mångfald. Ett län där alla känner sig välkomna och bemöts med respekt, där kultur och näringsliv blomstrar.

**Vision:
År 2026 är
kollektivtrafi-
ken avgifts-
fri samt be-
drivs i egen
regi.**

Foto: Markus Kummu

Kollektivtrafik

**Prioriterade mål:
Avgiftsfri kollektivtrafik för skolelever under sommarlovet.
Att bedriva kollektivtrafiken i egen regi.**

Kollektivtrafiken är nyckeln till ett sammanhållet län och den ska finnas i hela länet till låga avgifter. På sikt vill Vänsterpartiet införa avgiftsfri kollektivtrafik för att få fler att ta tåget eller bussen. Avgiftsfri kollektivtrafik är även en viktig klimatfråga och ökar jämlikheten.

En väl utbyggd kollektivtrafik bidrar till att öka hela länets attraktivitet och är viktig även för näringslivets möjligheter.

Länets tågtrafik ska vara grunden i kollektivtrafiksystemet

för att sedan koppla på med övrig kollektivtrafik.

Det ska gå att pendla till och från jobbet och till fritidsaktiviteter. För många som bor på landsbygden kommer bilen vara fortsatt viktig. Men för att kunna fortsätta resan kollektivt ska det finnas goda möjligheter att parkera bilen vid kommunens olika pendlingspunkter.

All trafik ska ha god tillgänglighet, det ska gå att resa även om man har en funktionsnedsättning. Vänsterpartiet anser att taxan skall vara oförändrad för 30 km utom länsgränsen med färdtjänst.

För att kunna ha en kollektivtrafik med hög kvalitet som också erbjuder goda arbetsvillkor för de anställda så bör Region Dalarna bedriva den i egen regi.

Kollektivtrafiken i Dalarna behöver mer ekonomiska resurser från staten, något som Vänsterpartiet har budgeterat för i riksdagen.

Vänsterpartiet vill:

- **Stegvis införa avgiftsfri kollektivtrafik för att få fler att ta tåget eller bussen.**
- **Ett första steg är att satsa på en ny biljettmodell, den sk Wienmodellen.**

Åk kollektivt för en tia om dagen

Vänsterpartiet vill satsa på försök med ny biljettmodell, den sk "Wienmodellen".

Efter pandemi och inför klimatomställning krävs mod att tänka i nya banor. Hur vi återställer förtroendet för kollektivtrafiken och ökar resandet är en stor utmaning.

Coronapandemin har lett till stora intäktsförluster för Dalatrafik. Det finns nu också en risk för att befolkningen i Dalarna skaffat sig nya resvanor och även efter pandemins slut fortsätter att åka bil istället för buss eller tåg.

För att motverka detta vill vi föreslå ett försök att locka tillbaka resenärer och även locka nya resande genom att sänka biljettpriserna inspirerat av den sk "Wienmodellen".

Vi tror att med den metod vi föreslår så kan det samtidigt som vi sänker biljettpriserna leda till en behövlig och regelbunden intäktsökning för Dalatrafik.

Hur fungerar Wienmodellen?

I Wien har man sedan 2011 erbjudit sina resenärer ett årskort som kostar 1 euro om dagen, alltså 365 euro om året. I och med att årskortet är så billigt, väljer många fler att åka kollektivt och lämna bilen hemma. Det har lett till att det finns fler årskort än bilar och idag innebär biljettintäkterna att reformen nästan är självfinansierande.

Hur skulle det fungera i Dalarna?

Vi tänker oss att ett sådant årskort för Dalarnas län skulle kosta **305 kr** per månad, dvs **3 660 kr** per år. Vi anser även att en pensionärsrabatt borde finnas som en variant till kortet.

En viktig del i detta är att det ska gå att betala månadsvis via t ex autogiro.

Det skulle locka även dem som inte pendlar varje dag att skaffa ett årskort. Många fler av länets invånare än idag kan köpa ett årskort och på så sätt generera en mer stabil biljettintäkt till Dalatrafik. Det skulle även göra det lättare för många resenärer att kunna välja en klimatmässigt hållbar resa. Vi anser att en test av årskortet kan ske parallellt med nuvarande biljettsystem.

Under 2019, före pandemin, var Dalatrafiks biljettintäkter ca 114 milj kr.

Det skulle innebära att 31 156 årskort skulle behöva säljas för att komma upp i summan av 114 milj kr.

Foto: Markus Kummu

Hållbarhet, klimat

Klimatförändringen innebär en allvarlig och akut utmaning. Vi befinner oss i ett klimatnödläge. Möjligheten att bygga ett bättre och mer hållbart samhälle finns men tiden är knapp och vi måste agera genast.

Det krävs politiska beslut och nödvändiga åtgärder för att stoppa den globala uppvärmningen. Agenda 2030 och FN:s 17 hållbarhetsmål måste vara styrande för regionens arbete.

Klimatfrågan ska finnas med i alla beslut som rör Region Dalarnas verksamheter.

Vänsterpartiet vill att det klimatboksutslut som regionen gör ska följas av en klimatbudget där tydliga mätbara mål kan sättas upp för att minska regionens klimatpåverkan.

Vänsterpartiet vill:

- **Att regionen upprättar en klimatbudget som konkretiserar vilka utsläppsminskningar vi behöver göra för att klara våra åtaganden enligt Parisavtalet.**
- **Att Regionen ökar andelen klimatsmarta livsmedel och minskar animaliekonsumtionen från idissladdjur inom de områden vi har rådighet över.**

Vision: År 2026 har Region Dalarna klarat att minska klimatpåverkande utsläpp och miljöförstöring i enlighet med Parisavtalet.

Kultur och bildning

Prioriterade mål:

Att värna och utveckla regionens folkhögskolor.

Kulturen och folkbildningen är viktiga delar av välfärden och demokratin.

Genom att bedriva ett aktivt arbete för kulturen och folkbildningen ser Region Dalarna till att det inte bara är kommersiella intressen som avgör vilken kultur vi har tillgång till i Dalarna. Med Vänsterpartiet garanteras hela Dalarnas befolkning kultur alla dagar i veckan, i hela länet.

Vänsterpartiet stödjer aktivt genomförandet av Kultur- och bildningsplanen 2019-2022.

Folkbildningen har en pedagogik som är unik i sin förmåga att låta människor utvecklas på sina egna villkor. Vänsterpartiet vill verka för att stärka och utveckla länets alla folkhögskolor, både dem som Region Dalarna är huvudman för och de skolor som finns i länet med andra huvudmän. Därför vill vi t ex fortsätta med utbildningen Anpassad IT i Mora.

Vänsterpartiet värnar även studieförbunden och deras arbete, och vill verka för att öka studieförbundens finansiering. Vi ser att både folkhögskolorna och studieförbunden är viktiga för den regionala utvecklingen.

Regionen ska aktivt verka för en bred, tillgänglig och kvalita-

tiv kultur- och bildningsverksamhet i hela Dalarna.

Fler människor ska nås av regionens kultur- och bildningsverksamhet, särskilt barn och unga. Ett sätt att göra detta är att värna och utveckla konceptet med kulturbussar.

1-procentregeln ska följas vid all nybyggnation. På så sätt formaliseras ett offentligt ansvarstagande för finansiering samt möjligheten för allmänhet att ta del av konst.

Vänsterpartiet ser och värnar länsbibliotekets viktiga roll för att stötta och utveckla folkbiblioteken.

Vänsterpartiet vill:

- **Att regionen satsar på en återstart av kulturlivet efter pandemin.**

Vision: År 2026 har alla i Dalarna på ett bekvämt och billigt sätt tillgång till kultur i sin vardag.

Utbildning och arbete

Att ge Dalarnas invånare chansen och möjligheten till utbildning och arbete är en viktig fråga inom regional utveckling.

I utvecklingsarbetet förbereder vi för framtidens arbetsmarknad med ledord som jämlikhet, långsiktighet, näringslivssamverkan och social hållbarhet.

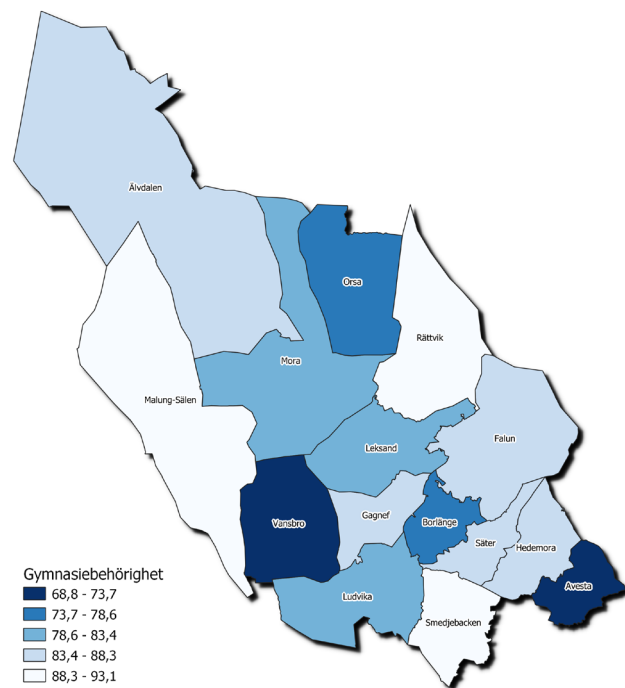
Det handlar om att ge unga bra utbildningsmöjligheter och ge alla chansen till ett livslångt lärande.

Att ungdomar kan åka avgiftsfritt på sommaren med kollektivtrafik är viktigt för deras möjligheter till sommarjobb.

För dem som inte når formell kompetens för inträde i gymnasium respektive högskola är det viktigt med möjlighet till kompettering för att kunna ge sådan kompetens.

Vuxengymnasial utbildning behöver kunna ges i tillräcklig utsträckning i hela länet. För många människor är vuxenutbildningen en andra chans när skolan har misslyckats.

Arbetslivet har ett ansvar att samarbeta med skolan och göra praktik och lärlingsutbildning till en möjlighet. Samverkan mellan skola och arbetsliv är också ett sätt att skapa flexibla och moderna yrkesutbildningar.

Andel avgångselever år 9 som är behöriga till gymnasiet år 2018. Karta: Peter Möller, samhällsanalytiker, RUF, Region Dalarna.

Infrastruktur

En väl fungerande infrastruktur är en förutsättning för att både det offentliga och näringslivet ska kunna utvecklas och för att skapa goda livsmiljöer. Platser skapas som människor både väljer att flytta till och att stanna kvar på.

För att bryta dagens utveckling mot en landsbygd med allt sämre fungerande infrastruktur vill Vänsterpartiet nationellt genomföra en omfördelning och en utökning av infrastrukturanslagen.

Länet behöver få ett ekologiskt hållbart transportsystem, där järnvägen spelar en extra viktig roll. För att skapa möjligheter till klimatsmarta transporter måste en överflyttning från väg till järnväg ske. Att underlätta för kollektivtrafikens framkomlighet i länet är viktigt.

Dalabanan och Bergslagsbanan är viktiga järnvägsstråk för persontransporter samt gods. Vi anser att den nya flygplatsen i Sälén är en klimatmässig katastrof. Satsning bör istället ske på järnväg. Västerdalsbanan behöver byggas ut

till Sälén för persontrafik och godstrafik. Vägarna E16 och LV66 behöver rustas upp. För landsbygdens överlevnad och utveckling är likaså en fortsatt utbyggnad av bredbandsnätet en grundbult.

Flygplatsen i Mora, anser vi vara nödvändig till dess att hållbara lösningar med tåg finns på plats.

Vänsterpartiet vill:

- **Att en upprustning av Inlandsbanan ska påbörjas.**
- **Satsa på järnväg istället för flyg.**

Vision: År 2026 har utbyggnaden av Västerdalsbanan för person- och godstrafik till Sälén påbörjats.

Bygg bostäder i hela länet

Det finns ett stort behov av att i rikspolitiken införa ett rejält investeringsbidrag för nyproduktion av bostäder.

Dalarna behöver fler hyreslägenheter till rimliga kostnader. Bostadsbristen är idag akut i många kommuner, såväl i tätorter som på landsbygden.

Väl fungerande allmännyttiga bostadsbolag är grundläggande för att klara bostadsförsörjningen men också för möjligheten att föra en social bostadspolitik där alla har rätt till bostad. Vänsterpartiet vill både att alla kommuner där det råder bostadsbrist bygger fler hyresrätter och att det finns ett statligt byggbolag som kan pressa priserna. Regionen har en viktig uppgift att samordna insatser och sprida goda exempel.

Vänsterpartiet vill:

- Verka för hållbart byggande av flerfamiljshus i trä.

Vision: År 2026 pågår en utbyggnad av allmännyttiga bostäder i länet med rimliga hyror, där efterfrågan finns.

Inflytande och mångfald

Mångfald är en viktig faktor för utveckling, ger dynamik och lockar till sig människor.

Mångfald ökar möjligheterna för en kreativitet som kan resultera i en större bredd inom kultur och näringsliv. Det är viktigt att sträva efter ett välkomnande samhällsklimat och lika behandling.

För att ta tillvara den kunskap och det engagemang som finns hos länets invånare är det viktigt att skapa mötesplatser där människor kommer till tals och deras engagemang tas tillvara.

Det kan handla om att arbeta tillsammans med företag och lokalt föreningsliv. Att människor själva organiserar sig för en bygd eller en Orts utveckling är positivt och kan ske i många olika former.

Vänsterpartiet vill:

- **Att arbetet mot rasism, homofobi, könsordningen och andra former av intolerans och diskriminering stärks i hela länet.**

Regionen ska sträva efter ett välkomnande och inkluderande samhällsklimat. Foto: Markus Kummu

För mindre företag kan sjuklöneansvaret vara betungande. Det vill Vänsterpartiet ändra på.

Foto: Markus Kummu

Små företag på landsbygd

Vänsterpartiet vill förbättra möjligheterna för små företag på landsbygden att växa.

Små företag är en motor för landsbygden.

Vår politik för små och medelstora företag handlar om att skapa långsiktighet och goda förutsättningar för tillväxt. Men också trygghet för den enskilda företagaren och för anställda.

Det sociala entreprenörskapet behöver utvecklas och stärkas.

Det är viktigt att hitta lösningar där egna företagare är lika bra försäkrade som anställda. För mindre företag kan sjuklöneansvaret vara betungande.

Vänsterpartiet vill:

- **Att företag med upp till tio anställda helt ska slippa betala 14 dagars sjuklön. Det är en del av Vänsterpartiets rikspolitik.**

Lokala banker

Landsbygden behöver banker med lokal närvaro, stor personkännedom och samhällsengagemang. Kapitalförsörjningen är ofta ett problem för småföretagare, inte minst på landsbygden. Där fyller de lokala sparbankerna en viktig funktion.

Vänsterpartiet vill:

- **Stärka de lokala sparbankernas möjligheter att konkurrera med storbankerna och bidra till utvecklingen av det lokala näringslivet.**

Mat och jordbruk i Dalarna

Tillgång till mat är en mänsklig rättighet.

Idag är mat framförallt en handelsvara, och den som har pengar är den som har möjlighet att välja vilken mat den vill köpa. Stora delar av livsmedelsindustrin ägs av globala företag som varken stater eller individer har inflytande över.

Vänsterpartiet vill att större del av matproduktionen, förädlingen och distributionen ska ägas och bedrivas lokalt i länet. Utveckling av de gröna näringarna förbättrar oddsden för inflyttning till, och utveckling av, landsbygden. Ett mål för Vänsterpartiet är att underlätta för människor att få tillgång till närproducerad, hälsosam och miljövänligt producerad mat.

Vänsterpartiet vill:

- **Att regionala utvecklingsmedel används för att stötta matproduktion lokalt i Dalarna.**

Vision: År 2026 har vi ökat produktionen av lokal, hälsosam och miljövänligt producerad mat.

Skogens många värden

Skogen och skogsbruket tillför samhället och ekonomin många värden, men här finns också motstridiga intressen.

Den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling måste vara grunden som vi bygger ett ekonomiskt och socialt vettigt skogsbruk på.

Så ser det inte ut idag när skogspolitiken sitter fast i ett volymtänkande. Den formuleras med skygglappar mot resten av världen både när det gäller hur vi producerar skog och hur vi värnar miljön. Det finns stora risker inbyggda i detta för ett län som är beroende av inkomster från skogsnäringen. Hur omvärlden ser oss när klimatoron växer. Vi kan få svårt att sälja svenskt skogsbruk som klimatvänligt.

En av mänsklighetens stora ödesfrågor är funktionella ekosystem och biologisk mångfald. Vänsterpartiet värnar den biologiska mångfalden och vill stärka skyddet av skogens sociala värden för friluftsliv och turism. Våra landsbygder behöver skogen till så mycket mer än intensivodling, monokulturer, kalhyggen och korta rotationstider.

Vänsterpartiet vill:

- **Verka för att kommunalt ägda skogar ska miljöcertifieras och bedriva hyggesfritt skogsbruk.**
- **Verka för träförädling i Dalarna.**

En av mänsklighetens stora ödesfrågor är funktionella ekosystem och biologisk mångfald.

Foto: Markus Kumm

En hållbar besöks-
näring gynnar
hela länet.
Foto: Markus Kummu

Satsa på turismen

Vänsterpartiet vill satsa på en hållbar besöksnäring. Det är en växande bransch som ger arbete i hela länet.

Den moderna besöksnäringen är inte bara långväga resor, utan även upplevelser och rekreation i närområdet.

För landsbygdsturismen är natur och kulturlandskap de viktigaste resurserna – värden som vi måste både värna och kunna använda på ett hållbart sätt.

Den besöksnäring som kan leda till en hållbar utveckling av den lokala miljön och skapar långsiktiga arbetstillfällen behöver få sina intressen bättre beaktade vid planering av markanvändning, skogsbruk, infrastruktur och kollektivtrafik.

Vänsterpartiet vill:

- **Se ett tydligt ledarskap i Region Dalarna för utvecklingen av en hållbar naturturism i länet.**
- **Stödja länets utveckling av naturturism/ekoturism.**

Vision: År 2026 är turismen med och skapar det goda, hållbara samhället. Turismen attraherar människor till att vilja bosätta sig och verka i Dalarna.

Vision år 2026

År 2026:

- Är experimentet med privatisering av sjukvården avslutat likaså bemanningsbolagens möjlighet att tjäna pengar på det offentliga systemet. All sjukvård bedrivs utan vinstintresse. Lagen om valfrihet (LOV) är avskaffad. Möjligheten för vårdbolag att sälja tjänster till privata sjukförsäkringar och den offentliga vården är avskaffad.
- Har alla människor i Dalarna samma möjlighet till bra sjukvård och skillnaden i medellivslängd har minskat och livslängden för alla har ökat.
- Är kön till BUP avskaffad.
- Är den psykiatriska öppenvården väl utbyggd i länet och personer med psykisk ohälsa erbjuds regelbundna hälsokontroller.
- Erbjuds personer med funktionsnedsättning god tillgång till den ordinarie hälso- och sjukvården.
- Har Region Dalarna landets bästa missbruks- och eftervård.
- Är apoteken förstatligade och finns tillgängliga i hela Dalarna.
- Erbjuds alla medborgare hälsosamtal.
- Har Region Dalarna en folktandvård för alla oavsett klass och hemort, bedriven i offentlig regi och som en självklar del av högkostnadsskyddet.
- Är regionens fordonsflotta fossilfri och andelen animalieprodukter i den kost regionen tillhandahåller har minskat.
- Produceras solenergi på taken på alla regionens fastigheter där det är möjligt.
- Har alla invånare som så önskar möjlighet att digitalt kommunicera med vården.
- Har regionens anställda en god arbetsmiljö med 30 tim arbetsvecka.
- Är Dalarna en ännu bättre plats att leva i och besöka. Ett län som präglas av öppenhet och mångfald. Ett län där alla känner sig välkomna och bemöts med respekt, där kultur och näringsliv blomstrar.
- Har Region Dalarna klarat att minska klimatpåverkande utsläpp och miljöförstöring i enlighet med Parisavtalet.
- Har alla i Dalarna på ett bekvämt och billigt sätt tillgång till kultur i sin vardag.
- Är kollektivtrafiken avgiftsfri samt bedrivs i egen regi.
- Har utbyggnaden av Västerdalsbanan för person- och godstrafik till Sälen påbörjats.
- Pågår en utbyggnad av allmännyttiga bostäder i länet med rimliga hyror, där efterfrågan finns.
- Har vi ökat produktionen av lokal, hälsosam och miljövänligt producerad mat.
- Är turismen med och skapar det goda, hållbara samhället. Turismen attraherar människor till att vilja bosätta sig och verka i Dalarna.

* Könsmaktsordningen är en maktstruktur som skild från klassamhället påverkar samhällets organisering. Könsmaktsordningen konstruerar och utgår ifrån att det finns två kön – manligt och kvinnligt – som är olika och som värderas olika. Könsmaktsordningen ger gruppen män makt över gruppen kvinnor och ger män fördelar som de inte frivilligt avstår från. Könsrollerna är avgränsade så att det uppstår en uppdelning där män och kvinnor tillskrivs olika egenskaper, ägnar sig åt olika slags arbete och rör sig i skilda sammanhang. Vad som anses manligt respektive kvinnligt omdefinieras i en ständig process, men strukturen har bestått i att det finns två skilda kön, där det manliga värderas högre. Könsmaktsordningen innebär också att andra kön än det manliga och kvinnliga osynliggörs.

Vänsterpartiet Dalarna, Juni 2021

Budget 2022-2024

Vänsterpartiets prioriteringar

Behåll Barn- och ungdomspsykiatri (BUP) i egen regi

Vänsterpartiet säger nej till Dalasamverkans privatisering av BUP. De 86 milj kr som Dalasamverkan vill föra över från nuvarande verksamhet till privatiseringsförsök ska behållas i den befintliga verksamheten. Samma sak gäller även de 16 milj kr som avser läkemedel.

Omfördelning av medel från finansförvaltning till hälso- och sjukvården

Vänsterpartiet flyttar 111 milj kr från finansförvaltning till hälso- och sjukvård. Det ger bättre förutsättningar till en ökad vårdkvalité.

Satsning på Fontänhuset i Falun

Vänsterpartiet utökar regionens bidrag med 1,5 milj kr som räcker till 2 handledartjänster. Regionens uppgift är bl a att medverka till att fler Fontänhus kan starta i länet.

Fontänhusens modell är en psykosocial arbetsinriktad rehabilitering som stödjer människor som lever med psykisk ohälsa på vägen till återhämtning. Grundtanken är att ta tillvara och utveckla människors friska sidor genom arbete och gemenskap. Medlemmarna deltar frivilligt i verksamheten och bidrar efter förmåga för att bryta isolering, strukturera sin dag, arbeta med meningsfulla uppgifter, ingå i en gemenskap och stärka sin självkänsla. Fontänhusen är en inbjudande och inkluderande miljö där människor oavsett bakgrund, svårigheter och ålder kan delta.

Slopat nystartsbidrag

Vänsterpartiet slopar Dalasamverkans införande av nystartsbidrag till vårdcentraler då det är riktat till att öka andelen privata vårdcentraler i länet. Den som etablerar vårdcentral i Dalarna idag erhåller ett nystartsbidrag motsvarande 300 000 kr per månad under maximalt 3 månaders tid.

Tillskott hälsosamtal

Vänsterpartiet vill utöka de riktade hälsosamtalen till fler och satsar därför 12,5 milj kr. Idag riktar sig hälsosamtalen till gruppen 50 åringar. Kolla upp texten fr maja.

Kostnadsfri vaccination för lunginflammation (pneumoni) för dem över 65 år

Vänsterpartiet satsar 1 milj kr.

Hushållstidning 1177, folkhälsa

Vänsterpartiet satsar 1,5 milj kr på att papperstidningen 1177 ska skickas ut till länets invånare. Kunskap om hälsa och hur våra levnadsvanor kan orsaka sjukdomar är nödvändig för att vi skall ändra vår livsstil. Men kunskap är en färskvara och primärvårdens resurser är otillräckliga för att ge befolkningen den återkommande påfyllning som behövs. Därför behövs denna tidning som ett komplement i folkhälsoarbetet.

Försök med kortare arbetstid för bättre återhämtning samt produktionshöjning

Vänsterpartiet vill införa försök med arbetstidsförkortning, 6 h arbetsdag, 30 h arbetsvecka, med bibehållen lön. Det är nu ett gyllene tillfälle att kombinera en bättre arbetsmiljö för personalen och samtidigt kunna öka antalet operationstimmar: Inför test med 6 timmars arbetsdag vid dagkirurgin i Falun. Vänsterpartiets satsning är 7 milj kr.

Satsning på Hälsorum i glesbygd

Vänsterpartiet satsar 3 milj kr på att både snabba på och utveckla länets Hälsorum i glesbygd.

Utbildning för specialistundersköterskor

Vänsterpartiet satsar 3 milj kr.

Lönesatsning för specialistundersköterskor

Vänsterpartiet satsar 1 milj kr.

Regional utveckling

För att bättre klara av det regionala utvecklingsansvaret så satsar Vänsterpartiet 2 milj kr för rekrytering av personal

Avgiftsfria sommarlovskort för skolungdomar

Vänsterpartiet satsar 3 milj kr.

Möjlighet till färdtjänst för resa 3 mil utanför länsgräns

Vänsterpartiet satsar 1,5 milj kr.

Betala en tia om dagen för att åka med kollektivtrafik i hela Dalarna

Vänsterpartiet satsar på försök med ny biljettmodell, sk ”Wienmodellen”, 1 milj kr.

Återstart av kulturlivet

För en rimlig återstart av länets kulturliv satsar Vänsterpartiet 3 milj kr. På så sätt skapar vi goda förutsättningar för arrangörer, konstutövare och publik att återstarta Dalarnas rika kulturliv.

Satsning på tandvården

För att underlätta rekrytering av tandläkare och tandhygienister satsar Vänsterpartiet 3,8 milj kr som ska användas för möjlighet till att få studiemedel avskrivna.

Kommentarer till resultatbudget, ekonomiska ramar

Resultatbudget är beräknad utifrån nedanstående uppräkningsfaktorer.

Verksamhetens intäkter är försiktigt beräknade till samma nivå som i budget 2021

Riktade statsbidrag enligt nu kända beslut

Avskrivningar är preliminärt bedömda att öka med cirka 20 mnkr per år

Skatteintäkter och generella statsbidrag är **uppdaterade utifrån skatteprognos från 2021-04-29**

Finansiella poster enligt senaste prognos från KPA har beaktats

Nämndbidragen för 2021 är justerade med RF:s beslut per 2021-02-22, samt fördelning av löneandel för 2020

Underlaget till budget är uppräknat enligt följande:

Generell uppräkning: 1,85 procent

Förmånsläkemedel: 5 procent

Högspecialiserad vård: 3,5 procent

RESULTATBUDGET, mnkr	Bokslut 2020	Budget 2021	Budget 2022	Plan 2023	Plan 2024
Verksamhetens intäkter	1 554	1 600	1 600	1 600	1 600
Riktade statsbidrag nationella ök	887	430	358	155	155
Verksamhetens kostnader	-11 364	-11 631	-11 980	-11 917	-12 093
Avskrivningar	-398	-410	-430	-450	-470
Verksamhetens nettokostnad	-9 321	-10 011	-10 452	-10 612	-10 808
Skatteintäkter 1)	6 981	7 069	7 453	7 653	7 832
Generella statsbidrag och utjämning 2)	3 153	3 210	3 305	3 286	3 343
Verksamhetens resultat	813	268	305	327	367
Finansiella intäkter	10	7	7	7	7
Orealiserade värdeförändringar	77				
Finansiella kostnader 3)	-107	-69	-97	-115	-150
Resultat efter finansiella poster	793	206	215	219	224
Extraordinära poster	0	0	0	0	0
Årets resultat	793	206	215	219	224
1) Skatteintäkter:					
Preliminära skatteintäkter	7 127	7 125	7 453	7 653	7 832
Avräkning innevarande år	-111	-56			
Avräkning föregående år	-35				
Summa	6 981	7 069	7 453	7 653	7 832
2) Generella statsbidrag och utjämning					
Inkomstutjämningsbidrag	1 499	1 526	1 611	1 650	1 690
Regleringsavgift	-69	196	127	29	-5
Kostnadsutjämningsbidrag	521	557	554	565	583
Statsbidrag läkemedel	899	931	1 012	1 043	1 074
Statsbidrag för flyktingar	22				
Generella statsbidrag	281				
Summa	3 153	3 210	3 305	3 286	3 343
3) Finansiella kostnader					
Räntedel pensionskostnader	-97	-63	-89	-113	-148
Ränta övrigt	-10	-6	-8	-2	-2
Summa	-107	-69	-97	-115	-150

Ekonomiska ramar till driftbudget, tkr

Vänsterpartiets
förslag

Regionstyrelsen / Central förvaltning, Vårdval	2022	2022
Hälsovalersättning föregående år exkl läkemedel	1 347 568	1 347 568
Indexuppräknning	24 930	24 930
Överföring av tandvård	143 500	143 500
Ingen överföring av BUP till hälsoval	86 573	-
Slopat nystartsbidrag		-900
Tillskott hälsosamtal		12 500
Vaccination pneumoni personer över 65		1 000
Summa vårdvalersättning exkl läkemedel	1 602 571	1 528 598
Förmånläkemedel föregående år	224 065	224 065
Indexuppräknning	11 203	11 203
Ingen överföring av BUP till hälsoval	16 275	-
Summa förmånläkemedel	251 543	235 268
Ram Vårdval stab föregående år	4 789	4 789
Indexuppräknning	89	89
Summa stab	4 877	4 877
Summa	1 858 992	1 768 743
Regionstyrelsen / Central förvaltning, övrigt	2022	2022
Regionbidrag föregående år	304 076	304 076
Indexuppräknning	5 625	5 625
Förhöjda kostnader MiT, tidigare på finans	40 000	40 000
Satsning under 2021 gemensam ärendehantering		
Forskningsanslag	10 000	10 000
Regionservice OH	-400	-400
Förstärkt stöd till Fontänhus		1 500
Hushållstidning 1177 tas från finansförvaltningen utv.medel		1 500
Rörelsesatsning	3 631	3 631
Summa	362 932	365 932
Regionstyrelsen / Finansförvaltningen	2022	2022
Utvecklingsmedel	155 000	114 100
Tillkommande satsningar, ex Familjecentraler, VNS, FVIS, flyg mm	40 000	40 000
Pensionskostnader inkl löneskatt och förvaltning	960 917	960 917
Internt påslag för pensioner schablon	-590 000	-590 000
Interna räntor	-41 000	-41 000
Patientförsäkring, premie	45 000	45 000
Moms tandvård	-13 000	-13 000
Satsningar nationella överenskommelser, ut	247 000	234 000
ökad vårdproduktion flyttas till HSN	111 000	
Riktade statsbidrag, in	-358 000	-358 000
Satsning från 2021 ökat friskvårdsbidrag från 1 500 kr till 2 000 kr/person	4 500	4 500
Varaktig vård	-10 000	-10 000
Hälsa och välfärd	-1 100	-1 100
Övrigt (förändring löneskuld)	6 000	6 000
LÖK 2021, ej utfördelad	102 000	102 000
Summa	658 317	493 417

Hälso- och sjukvårdsnämnden / Hälsö- och sjukvård Dalarna	2022	2022
Regionbidrag föregående år	5 188 704	5 188 704
Indexuppräknning	95 991	95 991
Förbättrad vård från finansförvaltningen		111 000
Närakut Ludvika	19 000	19 000
Nytt arbetstidsavtal	49 000	49 000
Ingen överföring av BUP till hälsoval	-86 573	-
Tillskott för ökad tillgänglighet		10 000
Kortare arbetstid för bättre återhämtning försök		7 000
Hälsorum i glesbygd		3 000
Utbildning specialistundersköterskor		3 000
Lönesatsning specialistundersköterskor		1 000
Sömlab Avesta	10 000	10 000
Regionservice OH	-16 000	-16 000
	5 260 123	5 481 695
Regionbidrag föreg år, förmånsläkemedel	605 545	605 545
Indexuppräknning	30 277	30 277
Ingen överföring av BUP till hälsoval	-16 275	-
Summa förmånsläkemedel	619 548	635 822
Regionbidrag föreg år, högspec vård	615 556	615 556
Indexuppräknning	21 544	21 544
Högspec (tidigare på finansförvaltning)	35 000	35 000
Summa Högspec vård	672 100	672 100
Summa	6 551 770	6 789 617
Hälso- och sjukvårdsnämnd / Hörsel och syn Region Dalarna	2022	2022
Regionbidrag föregående år	63 983	63 983
Indexuppräknning	1 184	1 184
Regionservice OH	-100	-100
Summa	65 067	65 067
Regionala utvecklingsnämnden / Regionala utvecklingsförvaltningen	2022	2022
Regionbidrag föregående år	33 076	33 076
Indexuppräknning	612	612
Regionala aktörer	5 000	5 000
förstärkning av bemanning för regionalt utvecklingsarbete		2 000
Förstärkt infrastruktur	1 000	1 000
Summa	39 688	41 688
Kollektivtrafiknämnden / Kollektivtrafikförvaltningen	2022	2022
Regionbidrag föregående år	613 253	613 253
Indexuppräknning	11 345	11 345
Sommarlovskort för ungdomar		3 000
Färdtjänst för resa 3 mil utanför länsgräns		1 500
Wienmodellen försök		1 000
Förhöjda kostnader TiB, tidigare på finans	8 000	8 000
Summa	632 598	638 098
Kultur- och bildningsnämnden / Kultur och bildning	2022	2022
Regionbidrag föregående år	167 227	167 227
Indexuppräknning	3 094	3 094
Ökad hyra Tallen Dalarnas museum	1 200	1 200
Ökad hyra Kristinehallen från 2023		
Filmfond	2 000	2 000
Återstart av kulturlivet		3 000
DalaPop	500	500
Regionservice OH	-100	-100
Summa	173 921	176 921
Servicenämnden / Regionservice Dalarna	2022	2022
Regionbidrag för OH	16 600	16 600
Indexuppräknning		
Summa	16 600	16 600
Avkastningskrav	-6 800	-6 800
Summa	-6 800	-6 800

Fastighetsnämnden / Regionfastigheter	2022	2022
Avkastningskrav	-38 100	-38 100
Summa	-38 100	-38 100
Tandvårdsnämnden / Tandvårdsförvaltningen	2022	2022
Regionbidrag föregående år	225 588	225 588
Indexuppräkning	4 173	4 173
Rekryteringsåtgärd betalda studiemedel 5 tandhyg. + 5 tandläkare		3 800
Överförs till Vårdval	-105 166	-105 166
	124 595	128 395
Regionbidrag föregående år, tandvårdsstöd	37 637	37 637
Indexuppräkning	696	696
Överförs till Vårdval	-38 334	-38 334
	0	0
Summa	124 595	128 395
Avkastningskrav	-6 900	-6 900
Minskat avkastningskrav	3 000	3 000
Summa	-3 900	-3 900
Patientnämnden / Patientnämndsförvaltningen	2022	2022
Regionbidrag föregående år	6 388	6 388
Indexuppräkning	118	118
Nämndsekreterarstöd	200	200
Summa	6 706	6 706
Gemensam nämnd Hjälpmedel Dalarna / Hjälpmedel Dalarna	2022	2022
Regionbidrag föregående år	3 480	3 480
Indexuppräkning	64	64
Summa	3 544	3 544
Revision	2022	2022
Revisionsverksamhet	6 500	6 500

DRIFTBUDGET, tkr		Budget 2021	Budget 2022	Vänsterpartiet Budget 2022	Plan 2023	Plan 2024
Styrelse/Nämnd	Förvaltning					
Regionstyrelsen	Central förvaltning, vårdval	1 576 422	1 858 992	1 768 743	1 901 307	1 944 801
Regionstyrelsen	Central förvaltning, övrigt	304 076	362 932	365 932	366 406	373 184
Regionstyrelsen	Finansförvaltning	614 595	658 317	493 417	599 777	564 521
Hälso- och sjukvårdsnämnden	Hälso- och sjukvård Dalarna	6 409 805	6 551 770	6 789 617	6 703 584	6 859 569
Hälso- och sjukvårdsnämnden	Hörsel och syn Region Dalarna	63 983	65 067	65 067	66 270	67 496
Regionala utvecklingsnämnden	Regionala utvecklingsförvaltningen	33 076	39 688	41 688	40 422	41 170
Kollektivtrafiknämnden	Kollektivtrafikförvaltningen	613 253	632 598	638 098	644 301	656 221
Kultur- och bildningsnämnden	Kultur och bildning	167 227	173 921	176 921	179 038	188 150
Servicenämnden	Regionservice Dalarna		16 600	16 600	16 907	17 220
Servicenämnden	Regionservice, avkastningskrav	-6 800	-6 800	-6 800	-6 800	-6 800
Fastighetsnämnden	Regionfastigheter	-37 300	-38 100	-38 100	-39 100	-40 100
Tandvårdsnämnden	Tandvårdsförvaltningen	263 226	124 595	128 395	126 900	129 248
Tandvårdsnämnden	varav beställartandvård	37 637				
Tandvårdsnämnden	Tandvårdsfv, avkastningskrav	-6 900	-3 900	-3 900	-3 900	-3 900
Patientnämnden	Patientnämndsförvaltningen	6 388	6 706	6 706	6 830	6 957
Gem nämnd för kostsamverkan Mora	Kostsamverkan Mora	0	0	1	0	0
Gem nämnd Hjälpmedel Dalarna	Hjälpmedel Dalarna	3 480	3 544	3 544	3 610	3 677
Revisorskollegiet		6 500	6 500	6 500	6 500	6 500
Summa driftbudget		10 011 032	10 452 431	10 452 429	10 612 052	10 807 914

